

Р. С. Білик,

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
Чернівецький національний університет
ім. Ю. Федьковича

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Динамічний процес глобалізації значно загострив проблему нерівномірного розвитку окремих країн і регіонів, яка сьогодні стоїть на заваді стабільності та прогресу в усьому світі. Визначальна роль у її розв'язанні покладається на міжнародний рух капіталу, який дає змогу суб'єктам світового господарства залучити додаткові матеріальні ресурси, сприяє розповсюдженню інноваційних технологій, досягнень праці та науки. Однак, як підтверджує міжнародна практика, за сучасного формату перерозподілу капіталів, повністю гармонізувати світовий розвиток неможливо. У зв'язку з цим виникає потреба зробити цей процес більш усвідомленим і цілеспрямованим, перевести увагу донорів і реципієнтів від активізації міжнародного руху капіталів у площину його раціоналізації та підвищення користі від нього.

На думку багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, однією з найважливіших складових економічного забезпечення інноваційного розвитку є рівень фінансування [1; 3; 5]. Інвестиційними ресурсами інноваційного розвитку економіки можуть бути власні кошти інвестора (прибуток підприємства, амортизаційні відрахування і т.д.), залучені кошти на внутрішньому ринку (банківські кредити, кошти отримані від продажу акцій, бюджетне фінансування) та кошти іноземних інвесторів.

Основні проблеми, які виникли на шляху ринкової трансформації в країнах з транзитивною економікою — нерозвиненість фінансового сектора, відсутність власних джерел фінансування економічних реформ, невідповідність реального сектора економіки жорсткій конкуренції на світових товарних ринках. Тому уряди цих країн обрали два головні шляхи реформування економіки: режим шокової терапії та виваженої й збалансованої політики градуалізму.

Досвід багатьох країн світу показує, що одним із найголовніших рушіїв функціонування національної економіки є прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в її реальний сектор. Останні сприяють більш ефективному транскордонному перерозподілу виробничих і фінансових ресурсів між суб'єктами економічних відносин. У цьому контексті важливого значення набувають можливі ризики, які стають не тільки потенційною загрозою, а й створюють додаткові можливості для успішної реалізації міжнародних інвестиційних проектів.

Попри суперечливість інвестиційних та інноваційних процесів розвитку економіки, незаперечним є той факт, що світова економічна система тісно пов'язана не тільки з розвитком фінансових систем країн, що взаємодіють між собою, а й з розвитком міжнародних інвестиційних відносин, що втілюються в реалізацію інвестиційних проектів. Єдність цих процесів може перетворити фінансові інновації на посткризовий фактор поживлення реальної економіки країн завдяки нарощенню ПІІ. Натомість їхня неузгодженість спричинятиме різномірність цілей інвесторів, що шукають об'єкти для своїх інвестицій.

Інноваційні процеси в Україні характеризуються такими рисами: наявність значного науково-технічного потенціалу, який було накопичено під час перебування в складі Радянського Союзу; недостатній рівень фінансування та високий рівень ризику ведення інноваційної діяльності. Остання риса зумовлена в першу чергу невизначеністю пріоритетів державної інвестиційно-інноваційної політики та недосконалістю законодавства. Це породжує зменшення цікавості фінансового сектору до інноваційної сфери та призупинення інноваційного фінансування [2].

Незадовільний стан процесів прямого іноземного інвестування в економіку України, на нашу думку, зумовлений не тільки низьким рівнем кількісних показників залучення ПІІ, але й низькою якістю іноземних вкладень, яка є наслідком насамперед їх неефективної галузевої структури. Тому сьогодні дуже важливим є не стільки обсяги та географія залучених коштів, скільки які конкретні іноземні компанії прийшли на вітчизняний ринок і як їхнє виробництво змінило структуру економіки.

Проведений аналіз показує, що протягом 2000—2012 рр. технологічна структура ПІІ значно погіршилася. Так за досліджуванний період простежується зменшення частки ПІІ, якікладаються

у високо- та середньо технологічні виробництва (відповідно на 6,0 % і 26,0 %) і навпаки зростання питомої ваги інвестицій (більше 10,0 %) у сектор низьких технологій [4].

В умовах технологічної відсталості іноземні інвестиції повинні були б прискорювати розвиток реального сектора економіки України, давати поштовх для її подальшого прогресу. Але, як свідчить статистика інновацій в Україні ПІІ не виконують свою інноваційну функцію, оскільки їх питома вага у структурі джерел фінансування інноваційної діяльності залишається нестабільною та порівняно низькою протягом 2000—2012 рр. Так, із усього обсягу витрат здійснених на фінансування інноваційної діяльності, частка ПІІ зменшилася з 7,6 % у 2000 р. до менш 1 % у 2011 р. [4] Тобто інноваційний аспект іноземного інвестування в Україні за вказаний період не був у значній мірі реалізований.

Таким чином, незважаючи на постійне офіційне декларування пріоритетності політики забезпечення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій, потенціал останніх практично не вдалося використати для усунення успадкованих Україною галузевих диспропорцій. Тим самим, інвестиційні процеси сприяють відтворенню і закріпленню поточної структури економіки і не виконують у повному обсязі інноваційну функцію.

Список літератури:

1. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія. — К.: КНЕУ, 2003. — 394 с.
2. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України. — Том 1. — Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». — К.: Фенікс, 2011. — 214 с.
3. Одотюк І. В. Сучасна інноваційна політика України: передумови, основні підходи та напрями реформування / І. В. Одотюк, О. М. Фашевська, С. М. Щегель // Вісник НАН України. — 2012. — №7. — С. 32—46.
4. Офіційний веб-ресурс Держкомстату України [Електронний ресурс] / Розділ «Статистична інформація». — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
5. King R. G., Levine R. Finance and Growth: Shumpeter might be right // Quarterly journal of Economics. — № 108. — 2003.